

କୃଷି ବିଜ୍ଞାନ କେନ୍ଦ୍ର

ସ୍ୱେନିଗୁଡ଼ା, କୋରାପୁଟ

କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ

କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଆଦୃତ ହୋଇଆସୁଛି । କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କମ ଶ୍ରମ ମୂଲ୍ୟର ଏବଂ କମ ଜାଗା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବାରୁ ଏହା ଏକ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମ ହୋଇପାରିବ । ବାଡ଼ି ଅଗଣାରେ ବିପା ଖୋଲା ଜାଗାରେ ଥିବା ଯୋଗ, ଅନାବନା ଶକ୍ତ ପତ୍ର, କୃଷି ଉପକ୍ରମ ପଦାର୍ଥ ଯଥା- କୁଣ୍ଡା ଓ ଖୁବ୍ ଏଡ଼ଯାଦି ଖାଇ କୁକୁଡ଼ା ମାନେ ବଢ଼ନ୍ତି । କୁକୁଡ଼ା ବିକ୍ରିକରୁ ଅର୍ଥ ଆଂଶିକ ଭାବେ ପରିବାରର ଆବଶ୍ୟକ ମେଣ୍ଟାଇବା ସହିତ, ପରିବାରକୁ ଉତ୍ତରମାନର ପ୍ରାଣିକ ପୁଷ୍ଟିପାତ ଯଥା ଅଣ୍ଡା ଓ ମାଂସ ଯୋଗାଇବାରେ ଏହି କୁକୁଡ଼ାମାନେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ପୁରଣ କରିଥାନ୍ତି ।

ବେଣା

ଆମ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଚାଷୀଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଦେଶୀ କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ଦେଶୀ କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କର ଶାରୀରିକ ବୃଦ୍ଧି ଓ ଅଣ୍ଡା ଦେବାର କ୍ଷମତା ବହୁତ କମ । କୁକୁଡ଼ା ପାଳନରେ ଅଧିକ ଆୟ ପାଇବା ପାଇଁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଶକ୍ତର ଜାତୀୟ କୁକୁଡ଼ାର ବିକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏହି କୁକୁଡ଼ାମାନେ ମିଶ୍ରିତ ରଙ୍ଗର, ଏସ୍ପ୍ରିକ ହେଲା ବନରାଜା, ରେନବୋ, କନିଙ୍ଗ ବ୍ରାଉନ ଏବଂ କଟକନାଥ ଭତ୍ୟାଦି ବିସମର କୁକୁଡ଼ା ଭଲ ଅଣ୍ଡା ଓ ଏବଂ ମାଂସ ପାଇଁ ପାଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ସବୁ କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କର ଦେଶୀ କୁକୁଡ଼ା ତୁଳନାରେ ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତି ଅଧିକ ଏବଂ ଏହି କୁକୁଡ଼ା ମାନଙ୍କର ମାଂସ ଦେଶୀ କୁକୁଡ଼ା ମାଂସ ଭଳି ସ୍ୱାଦିଷ୍ଟ । ଏମାନଙ୍କର ଅଣ୍ଡା ଦେବାର ଶକ୍ତି ଖୁବ୍ ଅଧିକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୃତ ଲାଭ କରିଛି । ଏହି ସବୁ ଶକ୍ତର ଜାତୀୟ କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କରି ଚାଷୀ ଭାଇମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ଲାଭବାନ ହୋଇପାରିବେ । ବିଭିନ୍ନ ବିସମର କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କର ଓଜନ ଏବଂ ଅଣ୍ଡା ଦେବାର କ୍ଷମତା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା

କଟକନାଥ

ଜାତି	ଓଜନ (୭ ମାସର) କେଜି	ବାର୍ଷିକ ଅଣ୍ଡାଦେବାର କ୍ଷମତା (ସଂଖ୍ୟାରେ)
ବେଣା	୧.୫ - ୧.୭	୫୦
ବନରାଜା	୩ - ୩.୫	୧୫୦
ଛାଣ୍ଡୋ	୨.୮ - ୩.୦	୧୭୦
ରେନବୋ	୩.୫ - ୪.୦	୨୪୦
କନିଙ୍ଗ ବ୍ରାଉନ	୨.୦ - ୨.୫	୨୨୦
କଟକନାଥ	୨.୦ - ୨.୩	୧୨୦

କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କରିବେ ବାହିଁବି ?

- କମ ଖର୍ଚ୍ଚ, କମ ସମୟ, କମ ଜ୍ଞାନରେ ଏଥିରୁ ଆଡ଼ଥିବ ଲାଭ ମିଳେ ।
- ମାଂସକ କୁକୁଡ଼ା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ମଧ୍ୟରେ ଲାଭ ପହ ମୂଲ୍ୟର ଫେରସ୍ତ ମିଳିଥାଏ ।
- କୃକୁଡ଼ା ଚାଷରେ ପରିବାରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଚାକର ବଳବା ସମୟକୁ ଉପଯୋଗ କରିପାରନ୍ତି ।
- ଚାଷ ଅନୁପଯୋଗୀ ଜମିରେ କୁକୁଡ଼ା ଫାର୍ମ କରାଯାଏ ଓ କମ ଜାଗାରେ ଅଧିକ କୁକୁଡ଼ା ରହିପାରନ୍ତି ।
- କୁକୁଡ଼ାର ମଲ ଏକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଉତ୍ପାଦ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ୫୦ଟି ଅଣ୍ଡାଦିଆ କୁକୁଡ଼ା ମଲ ପ୍ରାୟ ୧ ଏକର ଜମିରେ ଥାଇ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । କୁକୁଡ଼ା ମଲ ମିଶ୍ରିତ ଏକ ଟନ ଭିତରୁ ୧୩୦ କି.ଗ୍ରା. ଆମୋନିୟମ ସଲଫେଟ, ୧୨୦ କି.ଗ୍ରା. ପୂର୍ବର ଫସଫେଟ, ୪୨ କି.ଗ୍ରା. ପଟାସ, ୨୮ କି.ଗ୍ରା. କ୍ୟାଲସିୟମ ମିଳେ ।
- କୁକୁଡ଼ା ମଲକୁ ଘୋବର ଜ୍ୟାସ ପ୍ୟାଣ୍ଡରେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆଲୋକ ଓ ଜାଲେଣା ଏବେ ମିଳିପାରୁଛି ।
- କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡା ଦେସ ପୁଷ୍ଟିକର ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅପତ୍ତବ ମିଶ୍ରଣରୁ ବଞ୍ଚିତ ।
- କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡା ଓ ମାଂସରେ ଅଧିକ ପ୍ରୋଟିନ ଓ କମ ଚର୍ବି ଥିବାରୁ ଏହା ବୟସ ନିର୍ବିଶେଷ ଲୋକଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ହୋଇପାରିଛି ଏବଂ ଏହା ସହଜରେ ହଜମ ହୋଇଥାଏ ।
- କୁକୁଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ କମ ଖାଦ୍ୟ ଉପରେ ଅଧିକ ଲାଭ ଦିଏ ।
- ୧୦, ୫୦, ୧୦୦, ୨୦୦ ଓ ୫୦୦ରୁ ଚାଷୀଙ୍କୁ ଏହା ସହଜରେ ଉପକାରଣୀକା ଯୋଗାଏ ।

ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ

କଟକ

କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡା ପୁଷ୍ଟିକାର, ଜୀବନକାର, ଧାତବଲବଣରେ ଭରପୁର ଥାଏ । କୁକୁଡ଼ା ମାଂସ ମଧ୍ୟ ବହୁ ପୁଷ୍ଟିଯୁକ୍ତ ଚୋଣ୍ଡ ମହିଳାମାନେ ନିଜ ପର ଅରଣ୍ୟରେ କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କରି ନିଜ ପରିବାରର ଖାଦ୍ୟ ସ୍ୱରକ୍ଷା ବିଗରେ ନିର୍ମାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରେତ୍ୟକ କୁକୁଡ଼ାଠାରୁ ବାର୍ଷିକ ୨୦ ରୁ ୨୫ କି.ଗ୍ରା. ଖଟ ମିଳିଥାଏ । ଏହା ଗୋବର ଖଟଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଭଲମ ଏବଂ ଜମିର ଭର୍ତ୍ତତା ବଜାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ । ମହିଳାମାନେ ଭକ୍ତ ଜୀବନକୋଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଠିକ ଭାବରେ ବନରାଜ, ରେନବୋ, ଛାନ୍ଦୋ, କଜାକନାଥ ଓ କଳିଙ୍ଗବ୍ରାତନ ଇତ୍ୟାଦି ଶିଳର ଜାତୀୟ କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କଲେ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଲାଭଜନକ ବ୍ୟବସାୟ ହୋଇପାରିବ ।

ଶିଳର ଜାତୀୟ କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କରିବାକୁ ହେଲେ କେତେକ କଥା ଦ୍ରଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହୋଇଥାଏ ।

୧. କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜର ଆଖପାଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଚାଉଳୁଣି ଥିବା ଦରକାର ଯାହାକି କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣରେ ଖାଦ୍ୟ ଦେଇପାରିବ ।
୨. ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସାରେ କୁକୁଡ଼ା ଚିଆଁକୁ ରଖିବା ପାଇଁ ଘରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଦରକାର ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଖରା, ଖଟ ଓ ବର୍ଷ ବାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ସହ ଭାବରେ ଭଲ ଭାବରେ ରହି ପାରିବେ । ଘରଟିକୁ ସର୍ବଦା ପରିଷ୍କାର ରଖିବା ସହ ବାହୁ ଚଳାଚଳ ପାଇଁ ସୁବିଧା ରହିବା ଦରକାର ।
୩. ଦିନିକିଆ ଚିଆଁକୁ ବାହାରେ ନଈଟି, ପ୍ରଥମ ୨ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବଳ କରି ରଖିବା ସହ ଦାନା ଓ ପାଣି ଯୋଗାଇବା ଦରକାର ।
୪. ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ପରଠାରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ଭପସୁକ୍ତ ଚ୍ୟାବଧାନରେ ବାହାରେ ଚରାକୁଳା ପାଇଁ ଛାଡ଼ିବା ଦରକାର । ଏମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଚଠା ଘାସ, ପତ୍ର ଖୁବ ଇତ୍ୟାଦି ଖାଇବାକୁ ଶିଖାଇବା ଉଚିତ ।
୫. ଭପସୁକ୍ତ ସମୟରେ ଭୋଗ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟୀକା ଦେଇ ଏମାନଙ୍କୁ ମାରାତ୍ମକ ରୋଗରୁ ବଞ୍ଚାଇବା ନିହାତି ଜରୁରି ଅଟେ ।
୬. ବଡ଼ କୁକୁଡ଼ା ଓ ଚିଆଁମାନଙ୍କୁ ପୃଥକ ଭାବେ ରଖିବା ଉଚିତ ।
୭. ଦୁଇ ସପ୍ତାହରୁ ୧୦ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ କୁକୁଡ଼ାର ଓଜନ ଚିପି ରଖିବା ଉଚିତ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଠିକ ଭାବରେ ବଢ଼ିପାରୁଛନ୍ତି କି ନହିଁ ଜଣାପଡ଼ିବ ଏବଂ କମ ବହୁଥିବା କୁକୁଡ଼ାର ଯତ୍ ନେଇପାରିବେ ।
୮. ୧୦-୧୫ ସପ୍ତାହ ଭିତରେ ଅଣ୍ଡିତା କୁକୁଡ଼ାକୁ ବିକ୍ରି କରି ମାଲ କୁକୁଡ଼ାର ଅଧିକ ଯତ୍ ନେବା ଦରକାର ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଭଲ ଭାବରେ ବଢ଼ିବା ସହ ଶୀଘ୍ର ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥାନ୍ତି ।
୯. ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାଲ ମାଲ କୁକୁଡ଼ାକୁ ଦୁଇ ମାସ ବ୍ୟବଧାନରେ କୃମିନାଶକ ଔଷଧ ଦେବା ସହ କ୍ୟାଲସିୟମ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଔଷଧ ଦେବା ଦରକାର ।
୧୦. ୨୨ ରୁ ୨୪ ସପ୍ତାହ ଭିତରେ ମାଲ କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡା ନଦେଲେ ଶୁଖୁଆ ପୁଣ୍ଡ, ଆଲୋଲା ଇତ୍ୟାଦି ଖାଦ୍ୟ ଦେବା ଦରକାର ।
୧୧. ପ୍ରତି ୫-୭ ମାଲ କୁକୁଡ଼ା ସହ ଯୋଡ଼ିଏ ଅଣ୍ଡିତା କୁକୁଡ଼ା ରହିବା ଦରକାର ଏହାଦ୍ୱାରା ସଙ୍ଗମ ଠିକ ହେବା ସହ ମାଲ କୁକୁଡ଼ା ଶୀଘ୍ର ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥାଏ ।
୧୨. ୧ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିସବୁ କୁକୁଡ଼ା ପାଳନ କରି ଏମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରି କୁଆଁ କୁକୁଡ଼ା ଆଣିବା ଦରକାର ।
୧୩. କୌଣସି ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିବା ଜମିରେ କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବିଲୁଆ ଓ ସାପମାନଙ୍କ ଠାରୁ କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଦରକାର ।

କୁକୁଡ଼ା ପାଇଁ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟୀକା

କ୍ର. ନଂ.	ଟିକାର ନାମ	ଟିକାପ୍ରଦାନ ବୟସ	ସ୍ୱରକ୍ଷା ସମୟ
୧.	ରାଣାକ୍ଷେତ ରୋଗର ଟୀକା ଏଫ-୧ ଷ୍ଟେନ	୫-୭ ଦିନର ଚିଆଁ	୮-୧୦ ସପ୍ତାହ
୨.	ପୁଷ୍ଟିକାର ଟୀକା (ଆର. ବି. ଡି.)	୧୨-୧୪ ଦିନର ଚିଆଁ	୮-୧୪ ସପ୍ତାହ
୩.	ରାଣାକ୍ଷେତ ରୋଗର ଟୀକା ଆର. ପ୍ର. ବି ଷ୍ଟେନ	୭-୭ ସପ୍ତାହର ଚିଆଁ	୧ ବର୍ଷ

ବିଷୟବସ୍ତୁ :
 ଡଃ ମାନସ ରଞ୍ଜନ ନାୟକ, ଶ୍ରୀମତୀ ସୁନିତା ଦଣ୍ଡସେନା ଓ ଶ୍ରୀମତୀ କୁଞ୍ଜମୟା ସେଠୀ
ସଂପାଦକ : ଡଃ ବିଶ୍ୱନାଥ ସାହୁ
ଯୋଗାଯୋଗ : କୃଷିବିଜ୍ଞାନ କେନ୍ଦ୍ର, ସେମିତିପୁଡ଼ା, ପୋଢ଼କବ୍ଳ ନଂ:-୧୦, ସୁନାବେଡ଼ା-୨, କୋରାପୁଟ-୭୬୩୦୦୨